

оду приближавања западног и источног фронта и стезања обруча око нацистичке Њемачке и закључује: „Совјетски људи нијесу заборавили удио других земаља у побједи над заједничким непријатељем. Наша армија и наш народ памте и високо цјене храброст и витештво бораца покрета отпора“. Аутор не заборавља при том да нагласи пружање материјалне и војне помоћи од стране Совјетског Савеза ослободилачким покретима европских земаља.

Без обзира на извјесна префаткивања и занемаривања и нечега

битног у свеукупном значају, субјективне оцјене прилика, догађаја и личности, детаљисање неких војних операција — ово дјело представља интересатну литературу за упознавање дјелимично познатог или непознатог, захваљујући истакнутим војним и друштвеним позицијама аутора. Иначе, књига је штампана латиницом на скоро 850 страна средњег формата са око 50 фото-докумената и скица у прилогу. Техничкој опреми и омоту у боји се може позавидјети, а похвалу заслужују и преводиоци дјела.

Драгиша В. Рашовић

Др ХАМДИЈА КАПИЦИЋ, БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА У ВРИЈЕМЕ АУСТРОУГАРСКЕ ВЛАДАВИНЕ

(„Свјетлост“, Сарајево 1968)

Професор Капицић је из позамашног броја својих чланака и расправа одабрао оне важније које третирају проблематику положаја Босне и Херцеговине под аустроугарском управом па је тако настала једна врло интересатна збирка чланака. Сви текстови ове збирке третирају период 1878—1918. године који за Басну и Херцеговину представљају особиту цјелину. Они имају своју вишеструку повезаност, па се тиме ово издање издваја од уобичајених збирки чланака.

Ови Капицићеви радови су раније објављени у разним сарајевским часописима од 1957. до 1965. године. Сви они хронолошки и просторно чине јединствену цјелину, а тематски се могу подијелити у двије групе: једни обрађују политичку, а други културну историју.

Чланци из политичке историје, који заузимају већи дио књиге, захватају 1900—1918. године. Највећи дио њих третира аустроугарску политику у Босни и Херцеговини тог доба. То је Капицића наводио и на шире захвате у питање аустроугарске политике према југословенском проблему у цјелини. (У збирци су објављени ови члан-

ци из политичке историје: „Покрет за иселјаване српског сељаштва из Херцеговине у Србију 1902. године“, „Припремање уставног периода у Босни и Херцеговини (1908—1910)“, „Превирања у аустроугарској политици у Босни и Херцеговини 1912. године“, „Билински и Штајнбајсово предузеће у западној Босни“, „Скадарска криза и изузетне мјере у Босни и Херцеговини у мају 1913. године“, „Аустроугарска политика у Босни и Херцеговини и југословенско питање за вријеме првог свјетског рата“, „Покушај уједињења Босне и Херцеговине са Србијом у новембру 1918. године“).

Радови из културне историје Босне и Херцеговине заузимају добар дио научног опуса др Капицића. У овој збирци сабрани су неки радови о различитим питањима не само културне прошлости Босне и Херцеговине већ и просвјетног и научног живота у њој. (У збирци су сљедећи радови: „Један покушај израде географије Босне и Херцеговине за вријеме Калајева режима“, „Став Калајева режима према покретању мостарске 'Зоре'“, „Институт за истраживање Балкана у Сарајеву 1904—1908 (Намјена и планови)“, „Аус-

троугарски политичари и питање оснивања универзитета у Сарајеву 1913. године“, „Босански сабор и смрт Лава Толстоја“, „Покушај оснивања сталног позоришта у Сарајеву 1913. г.“).

Ова збирка радова оцијењена је у научним круговима као врло корисно издање, а добила је и високо друштвено признање.

Р. Јовановић

ДИМО ВУЈОВИЋ, ГОДИНЕ РАТНЕ

Војноиздавачки завод, Београд 1968.

Крајем прошле године у издању Војноиздавачког завода у Београду, у едицији Ратна прошлост наших народа, изашла је књига Дима Вујовића *Године ратне*. Овим радом мемоарска литература о нашем народноослободилачком рату и револуцији добила је значајан прилог који ће корисно послужити историчарима који се баве проблематиком овог раздобља наше историје. Предмет обраде је активност народноослободилачког покрета у Цетињу и италијанским логорима 1941—1943. године, онако како ју је аутор, као један од актера тог покрета у поменутом срединама, доживио и запамтио. Ради освјежавања и провјеравања својих сјећања аутор је консултовао већи број активиста народноослободилачког покрета са којима је сарађивао, а ослањао се дијелом и на документарну грађу и литературу, „када је“, како сам у предговору књиге каже, „требало боље објаснити ситуацију и догађаје и када је мојим причањима било потребно дати извјестан оквир да би се боље схватала“. То је дало више снаге излагању материје у раду и свакако подигло њену вриједност као својеврсног извора за историјску науку.

Но, ова књига није само извор за историју. Она је у многаме историја, јер дочарава једно вријеме језиком аутентичног казивања о његовим људима и њиховим стремљењима и идеалима. При том не мислимо да је казивање у конкретностима увијек погођено. Напротив, оно у том погледу има и морало је имати недостатака. Али у погледу сликања атмосфере и надахнућа једне генерације оно говори више него богата документа-

рна грађа сама за себе. Кад је о томе ријеч, мора се признати да је и тема за аутора била врло захвална. Цетиње је било један од познатих наших градова-родољуба. Оно је високо држало заставу народноослободилачке борбе за читаво вријеме народноослободилачког рата и револуције. У том погледу овај град је представљао донекле феномен у односу на своју ширу средину, јер није знао за кризе, бар не у оној мјери у којој су се јављале у тој средини, упркос томе што је у њему био центар окупаторских и квислиншких трупа за Црну Гору и што је био на сталном удару непријатељских снага, које су, и поред физичке силе, која је била на њиховој страни, редовно биле принуђене да признају свој пораз у Цетињу.

Бројне активности за народноослободилачки покрет у Цетињу нашле су мјеста у овој књизи. Аутор нам је открио и многе личности које су те активности обављале, у првом реду оне које су биле на истуреним задацима. Пријатно је прочитати имена партизанских обавјештајаца, који су, „постављени“ на одређене дужности у квислиншким командама Крста Поповића или Блажа Ђукановића, крајње одважно и сајвесно достављали објављештења, неки и за дуже од двије године, о раду и плановима квислинга, о њиховим везама с акупаторима и сл., често упознајући одговорне партизанске факторе и с оригиналним непријатељским документима. Њихови извјештаји потписивани су иницијалима „О. С“. Аутор нам је открио ко стоји иза тих иницијала. Ко није знао ко је тако одважно и стрпљиво у окупираном Цетињу